

06.12.2024

Literaturoznawstwo

MAŁI GOŚCIE POLSKICH ROMANTYKÓW. Owady i robaki w literaturze epoki

Autor/Redaktor: Grzegorz Igliński

Wydawnictwo:: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ISBN: 978-83-8100-401-5

W monografii zaproponowano spojrzenie na twórczość kilkunastu wybranych romantyków polskich, zarówno emigracyjnych, jak i krajowych, przez pryzmat wyobrażeń zoomorficznych, to znaczy z perspektywy określić związanych z owadami i robakami, a więc tym, co potocznie i ogólnie nazywa się „robactwem”.

Nazwy zoomorficzne, dotyczące owadów i robaków, występujące w analizowanych tekstach i komentowane w pracy, układają się w kilka kręgów tematycznych: 1) artystyczny i estetyczny (związany z literaturą, sztuką i pięknem); 2) erotyczny (związany z uczuciami); 3) filozoficzny i naukowy (związany z porządkiem bytu, prawdą i złudzeniem, postępem, przemijaniem, przeznaczeniem, śmiercią); 4) moralno-obyczajowy (związany z grzechem, prawością i niewinnością, pracą i zabawą); 5) militarny (związany z żołnierzami, wrogami i walką); 6) przyrodniczy (związany z pięknem natury i dynamiką życia); 7) psychiczny (związany z nastrojem błogości, lękiem, lekceważeniem, odrzuceniem, pocieszeniem, poniżeniem, radością, szczęściem, upokorzeniem, złym przeczuciem, zmartwieniem); 8) religijny (związany z błogosławieństwem, karą Bożą, Kościołem, modlitwą, świętością, wiarą, zwątpieniem, zbawieniem); 9) społeczno-narodowy i gospodarczy (związany z ojczyzną, pojednaniem, politykami, porządkiem domowym, władcami, tradycją, wygnaniem, wyzwoleniem); 10) wspomnieniowy (związany z pamięcią, przeszłością, opuszczeniem, tęsknotą, zapomnieniem, żalem).

Kręgi te zazębiają się ze sobą, tworząc prawdziwe uniwersum obejmujące prawie wszystkie obszary ludzkich doświadczeń i człowieczej egzystencji. To, co najmniejsze w przyrodzie, staje się narzędziem opisu świata. W ten jednak sposób ów świat uzyskuje charakter czegoś wyjątkowo migotliwego, nietrwałego, ulotnego, złudnego — czasem brzydkiego, czasem pięknego.

U większości autorów najczęściej przywoływana jest nazwa „robak” i jej formy pochodne. Być może wynika to z uniwersalności czy pojemności znaczeniowej

takich wyrażen, pozbawionych gatunkowej lub typologicznej konkretyzacji, a być może z ogólnego poczucia zdegradowania rzeczywistości, w jakiej przyszło romantykom funkcjonować — wspomniane nazwy są zwykle negatywnie nacechowane, kierują uwagę ku temu, co marne, ułomne i zepsute.

Spośród innych nazw małych stworzeń największą popularnością cieszą się „motyl”, „pszczoła” i „mucha” — także ich zdrobnienia lub jednostki pokrewne. Każdemu z wymienionych owadów przypisane są treści lub wartości o bardzo różnym charakterze, nierzadko wykluczającym się, na przykład motyl okazuje się znakiem szlachetności lub próżności, mucha — radości lub smutku, pszczoła — cierpienia lub słodyczy. Pozytywne skojarzenia przeplatają się z ujemnymi odcieniami znaczeniowymi.

Wyobrażenia zoomorficzne funkcjonują z jednej strony w tradycyjnych dla siebie rolach, ale z drugiej strony pojawiają się w nieoczekiwanych kontekstach, znaczeniach, porównaniach. Przede wszystkim świadczą o bogactwie wyobraźni i różnorodności polskiej literatury powstającej w kraju i na obczyźnie w XIX stuleciu.

Spis treści

Wstęp 7

Rozdział pierwszy

KAZIMIERZ BRODZIŃSKI (1791-1835) 35

Rozdział drugi

ANTONI MALCZEWSKI (1793-1826) 65

Rozdział trzeci

STEFAN WITWICKI (1801-1847) 81

Rozdział czwarty

JÓZEF BOHDAN ZALESKI (1802-1886) 99

Rozdział piąty

STEFAN GARCZYŃSKI (1805-1833) 111

Rozdział szósty

WINCENTY POL (1807-1872) 125

Rozdział siódmy

LUCJAN SIEMIŃSKI (1807-1877) 161

Rozdział ósmy

LUDWIK SZTYRMER (1809-1886) 205

Rozdział dziewiąty

TOMASZ AUGUST OLIZAROWSKI (1811-1879) 219

Rozdział dziesiąty

EDMUND WASILEWSKI (1814-1846) 245

Rozdział jedenasty

LUDWIK MIEROSŁAWSKI (1814-1878) 259

Rozdział dwunasty

EDWARD ŻELIGOWSKI (1816-1864) 281

Rozdział trzynasty

GUSTAW EHRENBURG (1818-1895) 303

Rozdział czternasty

ROMAN ZMORSKI (1822-1867) 311

Rozdział piętnasty

TEOFIL LENARTOWICZ (1822-1893) 333

Rozdział szesnasty

WŁADYSŁAW SYROKOMLA (1823-1862) 417

Zakończenie 507

Nota bibliograficzna (wykaz pierwodruków) 525

Bibliografia 527

Spis ilustracji 563

Indeks osobowy 567

Indeks przedmiotowy 581

Summary 585

Rok publikacji: 2024

Strony: 587

Słowa kluczowe: owad, robak, wyobrażenia, mikrologia, romantyzm